

Omer Oneness

אמור תשע"ו

Artsroll Steve Amark
 LEVITICUS PARASHAS' EMOR 23 / 11-21
 your first harvest to the Kohen. ¹¹ He shall wave the Omer before HASHEM to gain favor for you on the morrow of the rest day the Kohen shall wave it. ¹² On the day you wave the Omer, you shall perform the service of an unblemished tumb in its first year as an elevation-offering to HASHEM. ¹³ Its meal-offering shall be two tenth-ephah of fine flour mixed with oil, a fire-offering to HASHEM, a satisfying aroma; and its libation shall be wine, a quarter-hin. ¹⁴ You shall not eat bread or roasted kernels or plump kernels until this very day, until you bring the offering of your God; it is an eternal decree for your generations in all your dwelling places.
¹⁵ You shall count for yourselves — from the morrow of the rest day, from the day when you bring the Omer of the waving — seven weeks, they shall be complete. ¹⁶ Until the morrow of the seventh week you shall count, fifty days; and you shall offer a new meal-offering to HASHEM.

2

By its very nature, physical work in the fields leads one to forget his spiritual nature. The Torah, therefore, surrounded the farmer's chores with commandments, so that he would remain conscious of his true purpose. At the beginning of the harvest, the nation offers the Omer and the Two Breads. When he harvests, the farmer must leave the gleanings and a corner for the poor (v. 22), again making him realize that the crop is not his own. This explains why the latter commandments are included in this chapter, which, otherwise, deals only with the festivals (Meshech Chochmah).

4 My Sole Desire - R. Kluger

ON THE SECOND night of Pesach, we begin the counting of the omer. Chazal tell us that when the Yidden left Mitzrayim, Moshe Rabbeinu told them that they would receive the Torah in another fifty days. The Jews were so anxious to receive the Torah that they started counting the days until the awaited day of *kabbalas haTorah*. The seven weeks of *sefiras ha'omer* are akin to the seven cleansing days. Just as a *kallah* anticipates and prepares herself for her wedding day, the Jews waited and prepared for *Mattan Torah*, their marriage to Hashem.

The Torah cites another reason for this counting. On the second day of Pesach, we are commanded to harvest the barley and bring the *korban omer* as an offering in the Beis Hamikdash. This marked the day from which it was permitted to eat from the new crops of that year. "And you shall count for yourselves from the day after the Shabbos (the day after the first day of Pesach), from the day you bring the omer; seven weeks; they shall be complete. Until the day after the seventh week you shall count, fifty days, and you shall bring up a new offering to Hashem" (Emor 23:15) — we are commanded to count seven weeks from the day of the *korban omer*, and on the fiftieth day — Shavuos — to bring the *minchas chitin*, the first offering of the new wheat.

3 פירוש

עוד יש להבין במצות הספירה, מהו הטעם שסופרים אותה לעומר, וכן נוסח הברכה הוא

על ספירת העומר, והיום כד וכך לעומר, ואם ענין הספירה הוא ליום קבלת התורה שהוא חג השבועות (וכמו שנביא לחלן מספר החינוך), אם כן איזה שיבות יש לזה להעומר, במה שכל עיקר הספירה מוגנים לו.

ה'תשע"ו

רבנו ירוחם ז"ל: "כי ספירת העומר אינו שום דבר"

מצינו לאחד מגדולי הראשונים — רבינו ירוחם ז"ל (תולדות אדם וחווה נתיב ה' חלק ד') שכתב בענין 'ספירת העומר': "ליל שני של פסח מברכין אקבו על ספירת העומר. והנמה הוא שהיה לו לומר על ספירת הימים כי ספירת העומר אינו שום דבר והיה לו לומר על ספירה לעומר או על ספירת הימים".

ביאור הדברים: הנה מן הנוסח "על ספירת העומר" נראה, כביכול סופרים אנו את העומר. ולכאורה העומר אינו דבר שניתן לספור אותו. שהרי 'עומר' היינו קרבן מנחה העשויה משעורים שמקריבים אותה למחרת יום טוב ראשון של פסח. אלא שיש מצוה לספור את הימים שלאחמ"כ, מיום הביאכם את עומר התנופה וספרו חמישים יום, היינו שסופרים את הימים ולא את העומר. הקשה א"כ רבינו ירוחם, מדוע הנוסח הוא 'וציינו על ספירת העומר' ולא 'על ספירת הימים' או 'על ספירה לעומר'. ומוסיף תוספת לשון חריפה: "כי ספירת העומר אינו שום דבר". ומכיון שאת הנוסח הזה תקנו אנשי כנסת הגדולה, עלינו לנסות להתבונן ככל האפשר, ולקבל טעם בנוסח הברכה.

new פירוש 6

עוד יש להק', דבמצות ספירת העומר אומרים "היום יום אחד בלעומר", ולכאן להאמור בפסוק "וספרתם לכם וגו' מיום הביאכם את עמר התנופה" (להלן פס' טז), היה ראוי לספור "היום יום אחד מעומר". *

וכן נוסח הברכה - "על ספירת העומר", גם הוא לכאן אינו מתאים עם לשון הפסוק כי מהנוסח שאנו אומרים עולה כי אנו סופרים את העומר, והי' צ"ל על מצות ספירה מעומר.

הספירה מהעומר, להפרד מהבהמיות

(שם)

ביאור נוסף בשאלה זו, ביאור מתוק מנופת צופים, שמעתי מיד"ן החברותא הרה"ג רבי אליהו שטרן שליט"א.

בגמ' שנינו (ראש השנה טז.) "תניא אמר ר' יהודה משום ר' עקיבא מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שפסח זמן תבואה הוא אמר הקדוש ברוך הוא הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא אמר הקדוש ברוך הוא הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן".

וכתב המהרש"א בחידושי אגדות, מדוע בפסח מביאים שעורים דווקא ובשבועות חיטים. אלא קרבן העומר בא מן השעורים שהם מאכל בהמה, ואילו שתי הלחם שמביאים בשבועות בא מן החיטים שהם מאכל אדם והספירה ביניהם שכן ביציאת מצרים קודם מתן תורה היו ראויים למאכל בהמות שהם שעורים ואילו לאחר ספירת שבועת השבועות לאחר שזכו ל"דעת" כבני אדם ויוכלו לקבל התורה, לכן מביאין חיטים שהם סמל לדעת, כמבואר שמהגיל שתינוק אוכל לחם הוא נקרא בן חכמה ודעת.

לפי זה הביאור נפלא שסופרים דוקא למנון העומר, כדי להזכיר לעצמינו שלא תורה אנו כבהמות ומתכוננים אנו ליום מתן תורה וכהכנה עלינו להפרד ולהתרחק בכל יום ויום יותר מהבהמיות ולהתרומם לדרגת בן דעת וכלשון המהרש"א "כמטמונים תחפשנה", עלינו לשאול עצמינו בכל יום האם אנו נפרדים מהבהמיות ומתקרבים לדרגת דעת.

לפי זה מתורצת גם קושיית ספר החינוך אם ההכנה היא "כעבד ישאף על ויחכה ליום הגדול", מדוע סופרים כמה ימים עברו ולא כמה ימים נשארו, אולם להאמור הדברים נפלאים, שכדי להתכונן עלינו לבחון עצמינו בסוּך מרע, כמה התרחקנו מהבהמיות, שהרי עבר עוד יום ועוד יום וכבר כך וכך ימים עברו מהימים המסוגלים להפרד מהרע ולהתרומם לקבלת הדעת, על ידי קבלת התורה.

ומן הצורך להבין שאין בזה ענין חיצוני של צורת המאכל של האדם אחר החטא, אלא ענינו פנימי שאחר החטא נשתנה עצם מהות האדם, ובהשקפה ראשונה, הוא וחמורו אוכלים באבוס אחד, שגם אינו צורה חיצונית ביצירת אכילת האדם, אלא זה הגדרה שהאדם איבד את כל מעלתו הרוחנית, והשתא לא נותר בו אלא חלקו הבהמי - חלק החמור שבו - החמור, הוא וחמורו באבוס אחד.

מאכלו של אדם ביחס לבהמה

מיהו כאשר הורידו עיניו של אדם הראשון דמעות, אותם דמעות היו אות על הבנת האדם את עומק התדרדרותו, מכח עומק חטאו, הכרה זו גדר תשובה יש בה, הכרה זו חזרה ורוממה את האדם לדרגה היתירה על דרגת הבהמה, דמעות אלו החזירו לאדם מצב מסוים של פנימיות-רוחנית, השתא אין הוא וחמורו באבוס אחד, אמנם עצם הענין דמאכלו של האדם - שהשתא הוא נבדל ממאכל בהמה - זקוק לזיעת אפר, גילוי הוא שעדיין לא חזר האדם לפסגתו - למצבו קודם החטא, דקודם החטא גדר מאכלו הוא כביכול מפיו של הקדוש ברוך הוא, והשתא שזקוק האדם לזיעת אפר, הוגדר שעדיין מאכל האדם הוא צורה מגושמת ביותר. אלא שיש בה שיפור כלפי מאכל הבהמה, וזהו מה שהוסיף ריש לקיש בפסחים שם, שעל אף הכל, עדיין יש לנו שייכות מסוימת למאכל בהמה ממש.

אכילה מעץ הדעת - מיתת הרוחניות

ולהאמור אפשר להרגיש את מה שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון בצוותו אותו על עץ הדעת, "כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (בראשית ב, יז), והיינו דבאמת ביום אכול אדם הראשון מעץ הדעת, מתו חייו הרוחניים השלמים, והתחיל אצלו מהלך של חיים מגושמים, חיים הקרובים לחיי בהמה, ואין לך מיתה גדולה מזו, [ושוכ הרוחני בזה דברי הגר"א באדרת אליהו].

התיקון במתן תורה והקילקול בעל

והנה באמת קבלת התורה במעמד הר סיני, היתה צריכה להחזיר את האדם לחייו האמיתיים המקוריים, והיינו להחיותו אחר שנקבע מותו באכלו מעץ הדעת - כי ביום אכלך ממנו מות תמות, אמנם למעשה קלקלו בזה בני ישראל בעשיית העגל, ברם מכל מקום נשתנתה צורתם של בני ישראל על ידי התורה שקיבלו בהר סיני, ונתרחקו טובא ממצב של בהמיות ועלו ונתעלו, להיות עם ד' דבקים בד', אמנם לא הוצתקו עדיין מקללת בזיעת אפר תאכל לחם, ועדיין מאותו מצב לא פלטו.

העומר - תיקון החלק הבהמי של האכילה

ובאה תורה ואמרה שאותו לחם של בזיעת אפר, אותו לחם של ארורה האדמה בעבורך, אותו לחם של בעצבון תאכלנה, אין הכי נמי שאי אפשר לשנותו, אבל אפשר לרוממו אל השי"ת ואפשר אתו להתרומם אל השי"ת, וזהו עומק איסור האכילה בו, עד שיבא העומר ויתירנו, ומעשה העומר הוא להניף ולהרים אותו אל ד', היינו לרומם את החלק הבהמי אל השי"ת, ומה נפלא הוא דיום הקרבת העומר נקרא במשנתנו (מנחות דף סח.) "יום הַנֶּחֱף" דהגדרת העומר ויחודו הוא תנופה לד' עד שיום הבאת העומר קיבל שם תנופה - יום הַנֶּחֱף, ויעויין במשנה מנחות (דף סא.), שמנחת העומר היא המנחה היחידה מלבד מנחת סוטה שגם מניפין אותה, וגם יש בה הגשה למזבח, והוא הוא גדר הדברים שאמרנו.

קלקול מאכלו של אדם בחטא עץ הדעת

והנה אחר שחטא אדם הראשון בעץ הדעת, נתקלל על ידי הקדוש ברוך הוא בקללת "בזיעת אפר תאכל לחם" (בראשית ג, יט), ענין זה אינו רק הגדרת קושי בהשגת האדם את מאכלו, אלא היא קללה בירידת האדם בעצם מהותו, ובעצם צורת חייו, ואמרנו ד"ל בפסחים (דף קיח.), "אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם וקוץ ודרדר תצמיח לך זלגו עיניו דמעות, אמר לפניו רבונו של עולם אני וחמורי נאכל באבוס אחד, כיון שאמר לן בזיעת אפר תאכל לחם נתקררה דעתו, אמר רבי שמעון בן לקיש וכו' ועדיין לא פלטינו מינה דקא אכלינן עיסבי דברא".

תיקון מקצת מאכלו של אדם הראשון

והנה אין אתנו יודע עד מה, אילו לא חטא אדם הראשון מה היה מאכלו, מכל מקום נראה שהיה מאכלו בדרגה רוחנית גבוהה אולי כהמן שירד במדבר וכדומה, אבל השתא אחר החטא, נתקרב האדם אל הבהמות, וסלקא דעתן שיהיה מאכלו מאכל בהמה ממש, ואחר זליגת עיני אדם הראשון דמעות נתעלה מאכלו במדרגה לעומת מאכל הבהמה.

13

R. Heger

What is the significance of starting the count from the *korban omer*? The blessing Chazal established for this mitzvah is "*al sefiras ha'omer*," referring to the *korban omer* from which we begin to count. What is the meaning of this mitzvah?

The entire world was created for the Jewish People, in order that they reveal *kevod Shamayim*. The sequence of the four seasons and the agricultural process reflect the steps of the Jew's service of Hashem. The spring season — Pesach time — is when the crops begin to mature; this represents the maturation of a new phase in our *avodas Hashem* on Pesach, when we comprehend a new truth. On Pesach, Hashem redeemed us from Mitzrayim and took us as His nation, whose task would be to reveal His G-dliness in the world. Every Pesach, the Jew gains a deeper awareness of his purpose in life to reveal *kevod Shamayim* in the world.

On Pesach, we bring an offering of barley, which is used as animal fodder. This symbolizes that the Jew is, in effect, still far from the new truth that he has learned. Though he has eaten *matzah* on Pesach and told the story of *yetzias Mitzrayim*, thus clearly indicating that he realizes Hashem alone is in control and only He can be relied upon, he still finds himself worrying about *parnassah* and looking to fulfill his own desires. Now the stage of *avodah*, work, begins, when he must start living in accordance with the faith and the truth that he knows in his mind.

14 Through the mitzvah of *sefiras ha'omer*, the Torah teaches us how to go about this task of changing our heart, too, to be Hashem's devoted servant: First, we lift up a sheaf of barley, a grain eaten by animals. When a Jew finds he is driven by his animalistic, mundane inclinations, he believes that he is not desirable in this state because he is so far from what he should be. But Hashem commands him to bring an offering

of barley, "*And he shall raise the omer before Hashem so that it will be desirable for you.*" Hashem wants the Jew to know that He desires him in his present, animalistic state. Hashem takes joy in our longing to draw closer to Him from this lowly level, from within the *hester* of this world. We begin counting from the offering of barley, starting to draw closer to Hashem from there. If we think we are undesirable in our situation, this will only lead us to despair. Hashem intentionally created us far from perfect because He has *nachas* from our longing and attempts to approach Him from this imperfect position. Appropriately, the *brachah* upon this mitzvah is, "...Who has sanctified us with His commandments and commanded us to count the omer." Hashem commanded us to count and grow step by step, connecting to Hashem from the distant point of the barley *omer* and becoming holy through His mitzvos from there.

וגילתה תורה שעל ידי התנופה וההרמה לד' אף מאכל בהמה - שעורים, [ענין פסחים (דף ג.)] "אמר להם שעורים נעשו יפות, אמר ליה צא ובשר לסוסים ולחמורים" - "אני וחמורי באבוס אחד" (שם ק"ח.) אפשר לדוממו ולהגישו אל פני ד' יתברך, וממילא יש בזה התעלות של עצמות האדם אל ד'.

עין הדעת הותר בשבת

והנה זמן הבאת העומר הוגדר בתורה, "ממחרת השבת" (ויקרא כג, א), וכקבלת חז"ל שהוא ממחרת יום טוב, אלא שהתורה קראתו שבת, ולהאמור הענין בזה, הנה כל ירידת האדם ממדרגתו נעשה קודם השבת, ויש לשון בחז"ל שאדם

הראשון אכלן פגה, היינו דאם היה ממתין עד השבת היה מותר לו גם אכילת עין הדעת, והנה השבת הוא זמן עליית האדם ממצב ירידתו ופחיתותו, וזהו ענין הנשמה יתירה בשבת, ואין כאן מקום להאריך בזה.

אכילת המצה - מעין השבת

והנה בפסח ניתנה מצות אכילת מצה, ומצה היא מאכל שיש בו עידון מהותי כנגד הלחם שאוכל האדם, אין בו שאור, ובזוהר (חלק ב דף קפ"ג) קראו למצה "מיכלא דאסוותא" - מיכלא דמהימנותא, ויש במצות אכילת מצה ביום ראשון דפסח, מענין הפקעת האדם מהחול והכנסתו אל תוך השבת, והשתא אחר העלות האדם אל השבת, ביום טוב ראשון דפסח, מצי ממחרת אותה שבת, ליקח את הבזיעת אפך תאכל לחם, ולהניפו ולהקריבו אל ד', ואז יש בזה יציאה מסוימת מקללתו של אדם הראשון ביום אכלו מעץ הדעת.

ספירת העומר - ניתוק מהחומר

12

ובאמת לא מסתיים בזה תהליך התנתקותו של האדם מקללת ארורה האדמה בעבורך, אלא מאותו יום אשר התחיל האדם להעלות חומריותו במדה מסוימת אל ד', הוטלה עליו מצות ספירה, שענינה ויסודה הוא התהלכות והתקדמות אל שלמות הניתוק מן החומר, ושלמות החיבור אל הרוחני - "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה" - היינו אחר שתי ההתעלויות, יום טוב דפסח - שבת - מצה, והבאת העומר והנפתו והגשתו לפני ד', מזה בידך להתקדם להשתוקק - לספור, את הימים אשר מתקרב אתה ביום על ידי ספירתך, אל עצמותה של תורה, אל יום נתינתה של תורה, יום אשר עמדת לפני ד' אלקיך בחורב, פנים בפנים דבר ד' עמכם, ואז מביאים בני ישראל מנחה חדשה לד', והיא מנחת חטים - מאכל אדם, אחר כל המהלך מהשבת של יום טוב של פסח, דרך הנפת העומר, והספירה וההשתוקקות אל החיבור השלם לד', חזור האדם להיות אדם, חזור האדם להתנתק ניתוק גמור מאבוסו של החומר - "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט, ו).

15

Sefiras ha'omer teaches us a central lesson in *avodas Hashem*. When we achieve a new insight in any area, we must try to internalize and practice it while at the same time realize that the Ribono shel Olam loves us the way we are right now, and that He wants to see our yearning for Him from the place in which we are at present. Hashem's *nachas* is to see us counting and advancing step by step, day by day, from the barley *omer* — our animalistic level. The *omer* is an offering that is desired by Hashem — "*lifnei Hashem, lirtzonchem.*"

Hashem doesn't expect us to become perfect in a day; He only asks that we count, that we move in the right direction, that we want to be close to Him. The mitzvah is to count every day. Every day is significant and Hashem takes joy in our spiritual yearning at every level of our journey.

The mitzvah of *sefiras ha'omer* is "... you shall count for you." Chazal learn from this that every person must count himself. Hashem has *nachas* from every Jew and his efforts at his present spiritual level. Others may well be achieving much more than we are in certain areas, but we must remember that Hashem created each person with different characteristics and life circumstances, and He expects each one's unique *avodah* at his own level. "You shall count for you!" Hashem has *nachas* from every Jew's individual counting.

17

Both the *korban* and the counting to *kabbalas haTorah* are called *omer* — the quantity of the barley offering — symbolizing that Hashem wants us to serve Him in the correct measure appropriate for us. Sometimes we are afraid to learn and hear new perspectives and insights in *avodas Hashem* because doing so makes us feel that we are not good enough, that we are being accused of not having reached perfection yet. When we have these despairing thoughts, we will say to Hashem, "Ribono shel Olam, You want me to serve You at my level, and You have *nachas* from me the way I am."

The basis that enables us to grow closer to Hashem is the knowledge that Hashem loves us the way we are and that He wants us to come close to Him from wherever we are, at our own level and measure — "*lifnei Hashem, lirtzonchem.*"

(Based on *Likutei Halachos*)

21

אולם דבר נפלא נמצא בדברי האבודרהם אשר ארכי אתי ריכשי וחיבר ב' טעמים אלו יחדיו, וז"ל, מפני שהעולם בצער מפסח עד שבועות על התבואות ועל האילנות כדאיתא בפרק קמא דראש השנה וכו', ולפיכך צוה הקב"ה לספור ימים אלו כדי שנוכח צער בעולם ולשוב לו בלבב שלם, ולהתחנן לפניו לרחם עלינו ועל הבריות ועל הארץ שיהיו התבואות כתיקונם שהם סיבת חיינו כי אם אין קמה אין תורה, וזה מה שאמר ירמיה הנביא וכו', עכ"ל.

כלומר, עיני העיקרים ותכלית העבודה הוא עסק התורה, והצפייה והתשוקה של ימים אלו נסובה אודות הענין של קבלת התורה, אך מכיון שעבודתנו בעולם הזה היא בשילוב צרכינו הגשמיים, אלא שמשולבים הם זכ"ו כי גם הגשם משועבד לרוחניות, וכמו שהביא האבודרהם ש"אם אין קמה אין תורה" ולכן גם הצורך של קיומנו הגשמי מוסיף יראת ה' בליבנו, כי עניינו נשואות לשמים שישפוקו צרכינו, ולכן תקופה זו משמשת עבור

הכנה לקבלת התורה גם מצד היותה עונת הקציר, והיראה המתעצמת בעקבות תקופה זו גם היא הכלי קיבולי לקבלת התורה, כוונתי "ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים, ובעבור תחיה וראתו על פניכם לבלתי תחטאו" (שמות כ"ג), וכמ"ש חז"ל "שהתורה ניתנה באימה ויראה וברתת ובויע" (ברכות כב ע"א).⁸¹

5 שואב

וענין זה יפץ אור להבין דברי חכמים [בריייתא מובא ברא"ש סוף מסי פסחים (סוף ס"י מא)] על פסוק (ראה טז, ט) "שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור" אל תקרי בקמה אלא בקומה, שספירת העומר צריך להיות בעמידה, ע"כ, פירוש שאנו משולים לקמה של שעורים בשדה, ושעת קיום מצות ספירת העומר כאילו אנו נקצרים מן הקרקע. וזהו מה שמלמדים איתנו חז"ל, שכמו שמצות ספירה מתחלת "מהחל חרמש בקמה" לנתקו מחיבורו בקרקע, ועל ידי זה נעשה ראוי לעלות על מזבח ה', כן ענין הספירה אצל האדם שגם הוא ינתק את עצמו מלהיות גידולו מן הארץ - המורה על התדבקות בחומריות, ויעלה מעלה להיות

מרכבה לאלקותו יתי, ובעת ספירתו בכל לילה יבא על לבו להנתק מארצייתו יותר ויותר להיות מוכן לקבלת התורה כראוי.

19

ב] והנה בטעם מצות ספירת העומר כתב בעל 'ספר החינוך' (מצוה שו) וז"ל, ומפני כן, כי היא (התורה) כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו... נצטיינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי העת אנכסף אליו שיצא להרות, עכ"ל.

ברם הספורנו (פסוק ח) כתב טעם אחר למצוה זו, וז"ל, והתחיל דבור חג השבועות מן העומר כי מאז מתחיל קציר בעומר, וספירה השבועות שהם מענין חג הנקרא חג קציר, וחג השבועות שבו ניתן הודאה לא-ל יתברך, כי אמנם מכוונת הרגלים הם התפילה וההודאה, כמו במועד חדש האביב התפילה לא-ל על האביב וההודאה על החירות. ובהיות כי הצלחת הקציר תהיה כפי מזג הזמן מתחלת האביב עד הקציר כאמרו "שבעת חקות קציר ישמר לנו"⁷⁹, היה העומר הודאה על האביב כמקריב ביכורי השדה לבעלים, והיה הקרבן עמו לתפלה על העתיד והיתה הספירה זכרון לתפילת יום יום, והיה חג הקציר הודאה על טוב הקציר וחג האסיף על טוב האסיף, עכ"ל⁸⁰.

20

והנה הנביא ירמי מוכיח את ישראל - "ולעם הזה היה לב סורר ומורה סרו ילכו. ולוא אמרו בלבבם נירא נא את ה' אלקינו הנתן גשם וירא ומלקוש בעתו שבעת חקות קציר ישמר לנו" (ה-כג, כד). הנביא צועק, היאך יתכן שבשבעה שבועות אלו שכל הפרנסה של כלל ישראל תלויה בהם, לא התעוררו כפי הצורך לתפילה.

משמעות הענין הוא, שבשבעה שבועות אלו צריכים להיות מחייב גדול להתעוררות לתפילה להקב"ה, מאחר שכל עתידם תלויים בהם, והפחד הגדול מפני עתידם היה צריך לזעזע את ליבם, וזהו שני הספורנו בטעם הספירה שהוא "לזכרון לתפילת יום יום".

עד דורו של ירמי אכן עיני ישראל היו נשואות לשמים בשביל פת לחם, ומחמת צורך זה היו מודים על העבר ומתפללים על העתיד, וחזוק ענין זה נעשה ע"י מצות ספירת העומר, אך במשך הדורות נתרופף ענין זה, ועל זה ה"י ירמי מוכיח בשער ונוהם את זעקת ליבו על-כי ליבם של ישראל הפך ללב סורר ומורה.

הרי לן ב' טעמים למצות "ספירת העומר", שיטת 'החינוך' שהספירה היא לקראת קבלת התורה, ושיטת הספורנו שהיא חיזוק והתעוררות לאמונה בבורא עולם שהוא זן ומפרנס לכל.

ד' תול' 580 24

ובמדרש רבה כאן (פרשה כ"ח) איתא: ר' יוחנן אמר לעולם תהי מצות העומר קלה בעיניך, שע"י מצות העומר זכה אברהם לירש את ארץ כנען, היא הוא דכתיב ונתתי לך ולזרעך אחריו, על מנת ואתה את: בריתי תשמור, ואיזה זה מצות העומר; ריש לקיש אמר וכו', שע"י מצות העומר עשה הקב"ה שלום בין איש לאשתו כו'; אמרי ר' אבהו וכו' היא שעמדה להם בימי גדעון, שנאמר ויפלא גדעון וגו' והנה צליל לחם שעורים, מהו צליל שעורים, רבנן אמרי על צליל (פי' נטרקון) עליהם אותו הדור מן הצדיקים, ובזכות מה ניצולו בזכות לחם שעורים, ואיזו זו מצות העומר; אמר רבי שמואל בר נחמן היא שעמדה להם בימי חזקיהו, היא היא דכתיב וכו' הוי אומר זו מצות העומר; ורבנן אמרי היא שעמדה להם בימי יחזקאל וכו', ר' לוי אמר היא שעמדה להם בימי המן, דאמר ר' לוי כיון שראה את המן בא והסוס בידו וכו', אמר להם במה אתם עוסקים, אמרו לו במצות העומר שהיו ישראל מקריבין במקדש ביום הזה וכו', א"ל קומי דנצחו עשרת מנכון לעשרת אלפים קנטריא דכספא, יעו"ש במדרש באורך.

23

ובספר החינוך מצוה ש"ב כתב טעם על הבאת העומר, כדי שנתבונן מתוך המעשה, החסד הגדול שעושה הקב"ה עם בריותיו לחדש להם ענה שנה תבואה למחיה, לכן ראוי לנו שנקריב לו ב"ה ממנה, למען נזכיר חסדו וטובו הגדול טרם נתנה ממנה, יעו"ש, ובמצוה ש"ו כתב בטעם ספירת העומר, לפי שכל עיקרון של ישראל היא התורה, והסיבה שנגאלו ממצרים היתה כדי לקבל התורה, כמוש"כ בהוציאך את העם ממצרים

תעבדון את האלקים על ההר הזה, והוא עיקר גדול להם יותר מיציאתם מעבדות לחרות, לכן נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החסד הגדול אל היום הנכבד, כי המנין מראה כי כל ישעו והפצו להגיע אל הזמן ההוא, והיו שאנו מונין לעומר כך וכך ימים עברו מן המנין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו להגיע אל הזמן ההוא, כי כל זה מראה לנו הרצון החזק להגיע אל הזמן; ואם תשאל א"כ למה אנו מתחילין ממחרת השבת ולא מימם ראשון, התשובה, כי היום הראשון נתייחד כולו להזכרת הנס הגדול והוא יציאת מצרים שהוא אות ומופת בחידוש העולם, ואין לנו לערב בשמחתו ולהוכיר עמי שום דבר אחר, ואין לומר היום כך וכך ליום ב' של פסח, שאין החשבון ראוי לומר ליום ב' של פסח, ועל כן הותקן למנות המנין ממה שנעשה בו, והוא קרבן העומר, שהוא קרבן נכבד שבו זכר שאנו מאמינים כי השם ב"ה בהשגחתו על בני אדם רוצה להחיותם ומחדש להם בכל שנה ושנה וזע תבואות לחיות בו, ע"כ דבריו בקיצור.

וכתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, ואתון מקרבין קדמוהי שעורים, ע"כ.

26

מבואר מאן שהקרבת העומר יש לו קשר ויהם עם עומר המן, כי לא אמרו כן בשאר הקרבנות והמנחות שגם בהם היה שיעור עומר שהוא עשירית האיפה, ורק על הקרבת העומר אמרו כן.

והענין בזה הוא, כי כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, הוריד להם הקב"ה את המן יום יום עומר לגלגלת לחם מהשמים, ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר, וביום הששי נתן להם לחם משנה שני העומר לאחד, ואמרו במכילתא (בשלה) ובגמרא עירובין (פ"ג ב'), מכאן אמרו האוכל במדה זו הרי זה בריא ומבורך פחות מכאן מקולקל במעימ, יותר מכאן הרי זה רעבתן, ובכל מקום מסעייהם וחניותם, ירד להם המן ישר מן השמים מוכן ומוזמן תיכף לאכילה, ואף שהיה מאכל גופני שטועמים בו כל הטעמים, היה ג"כ מזון רוחני לחם אבירים, שנבלע בכל האברים (כמו"ש כ"ו ביומא ע"ה ע"י"ש), וכל זה בא לידם בלי שום עזר וסיוע מכן אדם אלא ישר מן השמים, והיו עוסקים בתורה ועבודת השי"ת במנוחה ושלחה בלי שום עמל וטורח לפרנסתם ולמחייתם, ובוהו ראו כולם והכירו וידעו נאמנה כי הכל בא להם מיד השי"ת שהוא הוץ ומפרנס ומכלכל אותם בכבוד ונחת; וכן התמיד הדבר ארבעים שנה במדבר הגדול והשמש באין חריש וקציר ושום צומח, כדי להשריש בלבם האמונה הטהורה והבטחון החזק, כי השי"ת הוא המשגיח על כל בריותיו מקטנם ועד גדולם לזונם ולתת להם כל צרכיהם.

25

אבל עכשיו כשיכנסו לארץ, ויפנו איש איש לנחלתו ולשדהו לעבודה בחרישה וריעה וקצירה ודישה וכל עבודה בשדה, והארץ תתן יבולה ועץ השדה יתן פריו ויתברך במעשה ידי, ועל ידי זה אפשר שלפי הטבע תחרופף מעט מעט האמונה ויחלש הבטחון הלוך וחסר, וכל מה שראו בעיניהם בחיותם במדבר, יעומעם במשך הזמן וישכח מלבותם, וברבות הזמן יוכל לעלות על דעת האדם ה"ו לומר, כי בכח ובהיל יגבר איש, ויד תרנצים תעשיר לאתוף הון רב, וממילא ירפו ידיהם מן התורה לעשותה ארעית ומלאכתם קבע ועיקר חיליה, ומטעם זה נצטוו משה מהקב"ה ליתן צנצנת אחת מלוא העומר מן למשמרת, ככתוב בפרשת בשלה (שמות ט"ו), ובימי ירמיהו כשהיה מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה, הם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס, הוציא להם צנצנת המן ואמר להם אתם ראו את דבר ה' שמעו לא אמר, אלא ראו, בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להביא מזון ליראיו, כמבואר כ"ו במכילתא והובא שם ברש"י.

26

אולם כיון שצנצנת המן היתה עומדת לפני ולפנים בקודש הקדשים, ולא יראה לעיני כל גם אין בזה שום פעולה מעשית מצד העם שיעשה עליהם הרושם המקוה בפנותם למלאכתם בשדה וזכרם — לזאת באה ג"כ המצוה הזאת של העומר, וצונו בזה השי"ת, כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירת אל הרבה והנחת את

הנה מבואר בדבריו, דטעם הבאת העומר הוא הכרת הטובה והחסד שהשי"ת עושה עצמו בהתחדשות התבואה שנה שנה, ומצות הספירה היא בעיקר, למנות מיציאת מצרים, שהיא סיבה לקבלת התורה שהוא העיקר והתכלית של יציאת מצרים, עד להג השבועות זמן מתן תורתנו, ובעצם היו צריכים להתחיל המנין מיום טוב הראשון, אלא כדי שלא לערב זה עם זכרון נס היציאה, לכן מתחילין לספור מיום שני של פסח שהוא יום השני ליציאת מצרים, אלא דמשום שאין ראוי לחשבון שיתחיל מיום שני של פסח, לכן התקינו לספור מקרבן הנעשה בו, והוא העומר, אבל עיקר הספירה הוא מיום היציאה

ממצרים ליום קבלת התורה, והזכרת העומר הוא ליום הבאתו ולא להעומר עצמו.

אבל לפי זה עדיין צריך טעם למה תקנו הברכה על ספירת העומר, כיון שהקרבת העומר אינו עיקר לעצם המצוה של הספירה; גם לפי דעת רוב הפוסקים הסוברים שהספירה בזמן הזה, שאין לנו קרבן עומר, הוא מדרבנן, זכר למקדש שהקריבו העומר, (וכנראה גם החינוך בעצמו סובר כן, ע"י מנחת חינוך מצוה ש"א), הרי מבואר מזה שבאמת עיקר מצות הספירה יש לה שייכות עם הקרבת העומר והבאתו דוקא, ולא רק לסימן של יום הבאתו שהוא ששה עשר בניסן.

ואפשר לבאר וליתן טעם על קריאת קרבן מנחה זה בשם עומר, ועל המצוה להביאו ביום השני ליציאתנו ממצרים שהוא ששה עשר בניסן, ועל זכותו הגדול של מצות העומר שבשבילו נתן להם את הארץ, ובכמה דורות הצילנו וגאל אותנו השי"ת בזכות מצות העומר, כמבואר במדרש הנ"ל, ושמצות הספירה היא לא רק ליום הבאת העומר, אלא גם לעצם מצות הבאתו והקרבתו, וכמו שאנו מונים ומברכים על ספירת העומר, וכן וכך בעומה ומצוה זו היא עיקר ושרש גדול באמונת השי"ת והשגחתו הפרטית.

דאיתא כאן במדרש רבה: אמר ר' ברכיה, אמר הקב"ה למשה, אמר להם לישראל כשהייתי נותן לכם את המן, הייתי נותן עומר לכל אחד ואחד מכם, היא הוא דכתיב עומר לגלגלת, ועכשיו שאתם נותנים לי את העומר אין לי אלא עומר אחד מכלכם, ולא עוד אלא של שעורים, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם והבאתם את עומר, ע"כ, וכן הוא כוה"ר אמור (דף צ"ו) בזה הלשון: אמר קודשא בריך הוא, אגא יחבית לכו מן במדברא מההוא אתר, דאקרי שמים,

העומר לפני ה' לרצונכם ממחרת השבת יניפני
 הכהן. ולכוננה זו קראה התורה את הקרבן הזה
 בשם עומר. שיהיה לזכרון המן שהיה במדבר
 מרת העומר לגולגולת. ומן הבאתו הוא ממחרת
 השבת שהוא ששה עשר בניסן. שאז פסח המן
 כמו שנאמר (יהושע ה') ויאכלו מעבור הארץ
 ממחרת הפסח מצות וקלוי בעצם היום הזה
 וישבות המן קמחרת באכלם מעבור הארץ ולא

יה עוד לבני ישראל מן ויאכלו מתבואת ארץ
 נענן בשנה החיא. ובגמרא קידושין (ל"ח א')
 אמרו: בשבעה באדר מת משה ופסק המן מלידה.
 והיו מסתפקין ממך שבכליהם עד ששה עשר
 בניסן, ומאז כבר התחילו לאכול מתבואת הארץ
 — לכן נצטוו ישראל שלא לאכול משום תבואה
 חדשה, גם שלא לקצור, עד אשר יביאו בששה
 עשר בניסן את עומר ראשית, קצירים אל הכהן
 להניפם לפני ה', ואמרו בגמ' (סוכה ל"ז ב')
 ומנחת ס"ב א') מוליך ומביא למי שהארבע
 רוחות שלו. מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ
 שלו. [למי שארבע רוחות שלו, מצוה זו אנו
 עושים לשמו, כן מראה בהגפתו — רש"י סוכה
 שם], לאמר, דוה העומר של שעורים שהוצאנו
 מן הארץ ע"י עבודה ועמל רוב טורח ויגיעה —
 אנו מודים ואומרים שהוא כולו להש"ת ברא
 שמים וארץ וארבע רוחות, ורק לה' הארץ
 ומלואה, וכמו עומר המן שהיה יורד מהשמים,
 היה כולו מיד הש"ת, כן גם העומר הזה שאנו
 מקריבים, אנו מיחסים ומכירים שהוא כולו מיד
 ה' המוציא לחם מן הארץ להחיות בהם נפש
 כל חי.

ולזה הטעם באה מצוה זו ביום ט"ז בניסן שבו
 נפסק המן, כדי להסמך עומר זה לעומר המן,
 לומר שאלו שני העומרים שניהם שוים כאחד,
 שהם כולם דק מיד ה', וכן שוים הם גם לענין
 זה — דכשם שבמדת המן שהוא עומר
 לגולגולת, אמרו בזה בגמ' (עירובין דף פ"ג ב'),
 שהאיכל במדה זו הוא בריא ומבורך, יתר על כן
 רעבתן, כמו כן צריך להתנהג גם באכלנו מלחם
 הארץ, שתהא האיכלה במדה וכדי שביעה ולא
 כרעבתן, אלא רק במדה הנכונה להיות בריא
 ומבורך.

דעתו של אדם, שאין די בעשיית הקרבן בעצמו
 — שנגמר בזמן מסוים בלילה אחת ובאיוו שעות
 ביום — להשפיע על האדם ולהשרישו באמונה
 ובטחון בכל מעשה ידיו ובכל עבודתו, כי האדם
 הוא בעל חומר החי בעולם גשמי וחומרי, ומסובב
 כל מיני מונעים ומטרדים העלולים להשכיח
 מלבו דוממות רוח הקדושה שהשיג באותו יום
 התנופה — לכן הטילה התורה בזה מצוה נוספת
 על כל אחד ואחד מישראל, לספור ולמנות משך
 שבעה שבועות כל יום ויום לזה העומר, ולבטא
 בפיו היום כן וכך לעומר, כדי שיחדור וישתרש
 בפנימיות לבו ונפשו ענין זה של קרבן העומר,
 שהוא לזכרון עומר המן שהקב"ה פירנס אותנו
 ישר מן השמים בלי שום פעולה וסיוע של האדם
 כלל וכלל ומתחילים לספור מיום ששה עשר

בניסן שבו פסק המן, וממשיכים ברציפות לספור
 עד חג השבועות זמן מתן תורתנו הקדושה, אשר
 בזכות התורה נתן לנו הקב"ה את המן, כדאיתא
 במכילתא (פ' בשלח) לא ניתנה תורה לדרוש
 אלא לאוכלי המן, וכמו כן צריכים אנו לכוון
 דעתנו שאנחנו ניזונים רק מיד הקב"ה, כמו
 באותו הזמן של ירידת המן, לתכלית לימוד
 התורה וקיום המצוות ועבודת ה', ולענין זה
 נצטוינו לספור ספירת העומר מיום ששה עשר
 בניסן עד יום קבלת התורה.

ולפי המבואר שתכלית כוונת מצות העומר,
 וכן מצות ספירת העומר, הוא שישראל ישימו
 תמיד נגד עיניהם ולבם את מצבם בזמן אכילתם
 את המן במדבר, שהוא יסוד ושוש האמונה
 והבטחון בהקב"ה, ושכל ימי חייהם ילכו ויתנהגו
 כאותן הימים, הן במונח ומחיייתם שיהיה במדה

31

והסתפקות, והן לקדש עצמם בכל דבר עד
 שיתעלו על ידם גם כל הדברים הארציים
 להיותם רוחניים עילאיים, ובוה יהיו תמיד
 באמונה ובטחון לכלכל כל מעשיהם רק לתורת
 ועבודת השם, כאותו הזמן של הארבעים שנה
 שהיו במדבר והיו סמוכין על שולחן אביהם,

רבי מאיר, ומקשה בגמ' ור"מ מנינא אתא
 לאשמעינן [בשלשה מינין של חמש הוא חמש
 עשרה — רש"י], וכן כאן יש להקשות כעין זה,
 למה צותה התורה למנות הימים ולכפול חשבון
 השבועות: אולם כפי המבואר בענין הספירה
 שהוא מקושר עם עומר המן, וברידת המן נכפל
 הגם בימים ובשבועות, שכל יום לקטו עומר
 אחד, ופעם בשבוע לקטו לחם יומים, לחם
 משנה, ולכן באה המצוה למנות ימים לזכר הגם
 של כל יום ויום, ולמנות שבועות, לזכר הגם
 שהיה בכל שבוע ושבוע.

[ד] כתוב "ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד באם אל ארץ נושבת את
 המן אכלו עד באם אל קצה ארץ כנען" (שמות טז-לה). ופירש"י בד"ה "אל ארץ נושבת"
 וז"ל, לאחור שעברו את הירדן. ובד"ה "אל קצה" כ' וז"ל, אל קצה ארץ כנען, בתחלת
 הגבול קודם שעברו את הירדן והוא ערבות מואב, נמצאו מכחישין זא"ז. אלא, בערבות
 מואב - כשמת משה ב' באדר פסק המן מלידה, ונסתפקו ממך שלקטו בו ביום עד
 שהקריבו העומר בששה עשר בניסן שנא' (יהושע ה-יא) "ויאכלו מעבור הארץ ממחרת
 הפסח", עכ"ל. ומבואר כאן, שביום שהביאו את קרבן העומר פסקו מלאכול מהמן.

והמשמעות העמוקה היא, שעד עתה בני" חיו למעלה מדרך הטבע, הנהגה
 היתה - "לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי אם על כל מוצא פי ה' יחיה האדם",
 ומכאן ואילך התחילו לחיות בדרך הטבע, וכשהתחילה תקופה זו, היו צריכים להביא
 קרבן כדי לקבוע שגם עולם הטבע הוא בהשגחת הקב"ה, ולענין זה אינו שונה מהנהגה
 של המדבר. ולכן אפילו בזמנינו, שהחיים הם בהסתר בעולם הטבע, אבל למעשה אין
 שינוי בין הנהגת החיים שלנו להנהגת החיים של אוכלי המן במדבר, שכמו שבמדבר
 הכל היה ביד השם וברצונו, כמו כן הוא אחר שנכנסנו לארץ ישראל, וחיים אנו בסדר
 של טבע, אין נפקא מינה כי הכל ברצון קב"ה. וכמו שהבאנו מספר פעמים את דברי
 הרמב"ן המבאר שאין שום חילוק בין נס לטבע אלא לענין הצורה החיצונית של
 התרחשות המאורעות כפי שהיא נראית לעינינו.

ולכן בכל שנה כשקוראים מהתבואה החדשה, מביאים קרבן העומר כדי להדגיש את
 הענין הזה, שאין חילוק בינינו לאבותינו במדבר, וההתבוננות בדרכי ה' ושהוא הממציא
 ונותן לנו לחם לאכול ולשבוע, צריכה להביא אותנו להשתעבדות מוחלטת לה' ית'.

32

[ה] ועפ"י נפלא מאוד מה שהביא רש"י את הפסוק "וימדו בעומר", דיש לומר,
 שההתעוררות שצריך ללמוד מקרבן העומר שזה משותף ל"מן" וגם המשך מה"מן",
 שכשב שראינו במן את הנהגה של הקב"ה בצורה מוחשית, כן אנו צריכים לדעת כי
 גם מה שמוסתר מאיתנו בסדרי הטבע, זה הכל מאיתו ית'. ושם נזכר בפרשה "זה הדבר
 אשר צוה ה', לקטו ממנו איש לפי אכלו עמר לגלגלת מספר נפשיכם איש לאשר
 באהלו תקחו. ויעשו כן בני ישראל וילקטו המרבה והמעט" (שמות טז-טז). ופירש"י
 (כפס' יז) וז"ל, יש שלקטו הרבה ויש שלקטו מעט, וכשבאו לביתם מדדו בעומר איש
 איש מה שלקטו, ומצאו שהמרבה ללקט לא העדיף על עומר לגולגולת אשר באהלו,
 בהמעיט ללקוט לא מצא חסר מעומר לגולגולת, וזהו נס גדול שנעשה בו, עכ"ל.
 * ויסוד זה אנו צריכים להשריש בקרבנו, שאי אפשר להרבות ואי אפשר להמעיט, הכל
 בגזירת עליון, וכמו שאמרו חז"ל "מוזנותיו של אדם קצובין מראש השנה לר"ה", ואין
 שום פעולה שיכולה להשפיע על זה, רק תשובה, תפילה ומעש"ט. ב' תיבות אלו של
 "וימדו בעומר", זה הביטוי המתאים ביותר לניסי הנהגת הקב"ה בבריאה⁸².

R. Hirsch

ולכן אמר משה רבינו: תכיר תודה, ותביא קרבן קטן שמוכיח על אמונה גדולה. שכן הלחם הארצי הוא כאותו לחם שירד מן השמים.

וכדי לחדד את הדברים, נתאר אדם שנפטר ונרקב. וכי יצמח אדם חדש? ואם יברא אדם חדש - הרי זהו ודאי נס גלוי.

ובעצם יש להתבונן ולחשוב קמעה במה שונה התבואה, הרי גם היא נרקבת באדמה, ומגרעין קטן ורקוב צומחת תבואה רבה! אלא, כי כך גזרה חכמתו יתברך, שתבואה שנרקבת תהפוך לשדה שלם, ואדם שנרקב לא י שאר ממנו מאומה. על כן ודאי שיש בתבואה נס נסתר. נס תמידי שרגילים לראות בכל יום, שגרעין קטן שנרקב וכלה מן העולם - מצמיח תבואה פי כמה וכמה.

* אולם זוהי עיקר עבודתנו, להאמין מתוך הסתר. ועל כן מיד לאחר הפסח - חג של אמונה מתוך ניסים גלויים, מגיע קרבן העומר - אמונה מתוך נס נסתר.

ומפאן יובן, מדוע בברכת "מחיה המתים" אומרים: "משיב הרוח ומוריד הגשם". מה ענין גשמים לתחיית המתים? אלא להורות, שגשם - המחיה את העולם כולו הוא נס נסתר, והרי הוא ממש כתחיית המתים - שהוא נס גלוי.

ולכן בזכות העומר זכו לארץ ישראל, כיון שעל ידי אמונה בנס נסתר, יצאו מהמדבר שהיה מקום של ניסים גלויים במשך ארבעים שנה, ואז הגיע הזמן להיכנס לארץ ישראל, למען יוכלו לעבוד בה את ה' בהסתר.

34

אומר הרה"ג יעקב גלינסקי שליט"א, שהמן נדהם לגמרי. הרי על עם ישראל תלויה ועומדת גזירה נוראה ממלך ששולט על כל העולם: "להשמיד ולהרוג ולאבד", ואין לאן לברוח. והנה, במקום ללמוד על הלכות קידוש ה', על עולם הבא ועל שאר הנושאים הקשורים בכך, הם עוסקים בקרבן העומר ובבית המקדש. והרי עכשיו זה זמן החורבן!!! כולם עתידים ללכת לאבדון! וזה מה שמטריד אותם!?

פתאום הבין המן שעם ישראל הוא עם אחר! כשבכל העולם מדברים על השמדה, הם עוסקים בענין אחר לגמרי - בתורה. וכיון שכתוב שיבנה בית המקדש לאחר שבעים שנות גלות - ממילא הם לומדים את הלכות העומר!

* ואמונה כזו, שאינה מתחשבת כלל במציאות של כל העולם סביב, גם המן הבין שהיא זו שתכריע אותו, שכן זהו עומק קרבן העומר - אמונה בה' יתברך גם בזמן הסתר פנים!

36 קטן ו' חסד ע"י שיחת אליהו

מדוע אין הנוסח 'היום יום ראשון בעומר'?

קושיא נוספת יש להקשות בנוסח הספירה: בתחילת חומש בראשית על הפסוק (א, ה): "ויקרא אלוקים לאור יום ולחושך קרא לילה ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". אומר רש"י: "יום אחד - לפי סדר לשון הפרשה היה לו לכתוב יום ראשון, כמו שכתוב בשאר הימים שני, שלישי, רביעי. למה כתב אחד, לפי שהיה הקדוש ברוך הוא יחיד בעולמו שלא יבראו המלאכים עד יום שני".

פירוש, מה שנכתב "אחד", בא לומר כי ביום הראשון של הבריאה הקב"ה היה יחיד בעולמו. המלאכים נבראו רק ביום השני; אך ביום הראשון היה הקב"ה יחיד בכל העולם: לכן כתוב "יום אחד", היינו, יום של האחד!

* לפי זה תמוה נוסח ספירת העומר. שהנה ביום הראשון של הספירה אומרים: "היום יום אחד בעומר", והלא ראוי היה לומר בנוסח שונה - וכפי שהקשה רש"י - "היום יום ראשון בעומר". כשם שההמשך הוא במספרים; שני ימים, שלשה ימים' וכו', מן הראוי כי גם ההתחלה עליה להיות בתואר 'יום ראשון'.

37

יוכך היה מונה, אחת

מצינו בתורה מקום נוסף בו ישנה מצוה לספור ולמנות. והוא, המצווה להזות את ההזאות שהיו נעשות ביום הכיפורים. ומבואר שם שכשהיה מזה את הדם על הפרוכת, היה מונה הכהן הגדול ואומר: "אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע". היתה שם מצוה על הכהן למנות - "וכך היה מונה". והנה גם שם לא היה סופר 'ראשון' אלא 'אחת' שזה כמו 'אחד'. וגם זה צ"ע.

ספירה - מהי מטרתה וכוונתה?

והנה בעיקר מטרתה של 'ספירה', יש להעמיק ולהתבונן מה ענין יש ב'ספירה'? מה עושה המספר? ואיזה צורך יש לספור? אם משום שבלא לספור לא נדע אימתו חל חג השבועות, והרי לשם כך ניתן ליצור סימנים אחרים. ומה העניין דוקא לספור. אדם שיש ברשותו כסף, והוא סופר את הכסף כדי לדעת כמה כסף יש לו, אין הספירה פעולה לשם עצמה, אלא אמצעי למטרה אחרת, רוצה הוא לדעת כמה כסף יש לו. אבל כאשר מופיעה בתורה מצות ספירה - לשם מה? בכדי שתדע כמה ימים יש לך? ושאלה זו קשה על כמה מקומות נוספים בהם ציותה התורה לספור. ביובל - "וספרת לך שבע שנים שבע פעמים". בנדה ובזבה - "וספרה לה שבעת ימים" - מה עניין הספירה בכל אלו?

38

כח הספירה - פורטת הכלל וכוללת הפרט

* בלשון הקודש - ישנם שורשים שהם דבר והיפוכו; כגון, 'להשריש' - 'לשרש'. 'מספר' אף הוא מושג מעין זה: המושג 'לספור' יש בכחו לעשות מן הפרט - כלל, ומן הכלל - פרט. מצד אחד, הספירה כביכול לוקחת יחידים והופכת אותם לכלל; שעי"י הספירה יודעים כמה יש בסך הכל. שהרי כשיש פרטים רבים, כל אחד עומד הוא בפני עצמו ואינם מחוברים ומאוחדים. אך כשסופרים אותם, כוללים אותם באותו כלל ומחברים אותם יחד. ומצד שני, כאשר ישנה קבוצה כללית, ע"י שסופרים את הקבוצה יודעים אנו את מספר הפרטים.

* מצד אחד ספירה' תוחמת ומגבילה דברים. כגון, 'שוב ספר' - גבול, שעניינו הוא שאין מעבר. כשסופרים מגבילים את הדבר; כך נכך יש פה ולא יותר. חז"ל אומרים (בבא מציעא מ"ב א'): "תנו רבנן ההולך למד את גורנו אומר יהי רצון... שתשלח ברכה במעשה ידינו... מדד ואחר כך בייך הרי זו תפילת שוא, לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר

ועומק העניין בזה הוא כד: שעורים זהו מאכל בהמה. מאכל פשוט, זול ונפוץ. השעורים מסמלים את עניין הארציות והחומריות. ואמרה תורה לקחת את הקציר הראשון מאותו מאכל בהמה ולהניף אותו תנופה לה'. והנה תנופה, פירושה, מולך מביא מעלה מוריד לארבע רוחות שמים, כאשר ביאור הדבר הוא, כי הנה אדם נוטה לייחס משמעות רבה לקציר הראשון ולתבואה הראשונה. כשזמן הקציר הראשון מגיע, עומד האדם מביט על השדה וחושב לעצמו: הצלחנו, זרענו, חרשנו וקצרנו. הנה פרי עמלנו לגאון ולתפארת. וזה בקציר הראשון בפרט, כי לאחר מכן כבר מתרגל האדם בטבעו, אבל הקציר הראשון עלול להביא לכדי הרגשת "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ה, יז); הנה, לפני זמן מה לא היה כאן כלום, הכל שומם היה ובור, ופתאום הכל פורח. זמן זה, נקרא בלשון הראשונים זמן בעיטה על שם "וישמן ישרון ויבעט" (דברים לב, טו), זמן בו עלולים לשכוח מי פעל ועשה כל זה?

44

מנחת העומר - בלתי לה לבדו

זה מה שעושים אנו במנחת העומר. לוקחים את התבואה הראשונה, אותה תבואה שאדם מייחס אליה חשיבות רבה לכך, ושמה בה כל כך, ועושים הימנה מנחה לקב"ה. ולא זו בלבד, אלא עושים בה תנופה. מניפים את המנחה לכל ארבע רוחות השמים, כאומרים: הכל ממך והכל שלך. מכל כיוון ומכל צד - בלתי לה לבדו!

ואחר כל זה מתחלת הספירה: "יום אחד לעומר" - "יחיד בעולמך", אחר כך "שני ימים", והספירה, כאמור, יש ביכולתה לחבר. וכדוגמת מה שמצינו במניין ימי הבריאה, שכל יום מתחבר ל'אחד' של היום הראשון - ל"יחיד בעולמך", כך גם בספירת העומר, ע"י הספירה מתחברים כל הימים ל'יום אחד בעומר" - לאותה הקרבת העומר, בה מכירים אנו ביכולתו היחידה והמוחלטת של "יחיד בעולמך". ספירת העומר מזכירה לנו ומלמדת אותנו על העולם - למי הוא שייך? מי עושה ופועל אותו? מי הוא שמהוה אותו? מי בורא אותו ומי יוצר אותו? והמטרה היא בכדי להגיע למעמד הר סיני ל"אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו". וההכנה לזה היא ע"י ספירת העומר, שכל מהותה היא לומר ולהפנים שהכל בא מהקב"ה, הכל של הקב"ה.

לעקוד מקרבנו את הרגשת 'כוחי ועוצם ידי'

זה הזמן הראוי להתחזק באמונה ובהשגחה פרטית, בידיעה כלפי מי יש לייחס את כל הקורה בעולם. כך נוכל להגיע למעמד של הר סיני, ל"אתה הראת לדעת". לשרש ולעקור מקרבנו את הרגשת 'אני עשיתי', 'כוחי ועוצם ידי', 'אני אלף', 'אני אעשה' וכדו'. שהרי אם חלילה לא ייתן הקב"ה לאדם כח נשימה ואפילו למשך שניה אחת שוב אין בו רוח חיים. מי שאינו חי את הדברים הללו, חסר לו ביסוד האמונה.

45

גן והנה בספר הכתב והקבלה (ל-יא) כי שיש משמעות לחיבת "עומר" ענין של השתעבדות, עשה"כ שנאמר בפרשת יפת תואר "לא תעמר בה", ומנחה זו מסמלת את ההשתעבדות לה' ולמצותיו וז"ל... שאנו מודים בעומר התנופה שהצלחות הזמניות אינם תכלית עצמתן כ"א לחיותן אמצעים המביאים אל תכלית האמתית להחיות את ידינו לחיות פנויים לעבודת ה'. ובתנת ותדע מזה ג"כ המכוון בענין ספירת העומר, אשר יקשה על הדעת לאור, שתקנו לנו מתקני הברכות לבין "ועצונו על ספירת העומר", וכן נוסח ספירת הימים והשבעות שכידונו שהוא קשה המכוון ע"ד הפשט בלשון, היום כך וכך בעומר, מהו המכוון ממנו, לספור שבער כך וכך ימים מן היום שהיה ראוי בזמן הבית להקריב מנחה שהיתה שיעור מדרה מדת עומר. אמנם לפי המבואר במ"ש שאין טעם הנחת שם עומר על שיעור המדה לבד וגם ענין ההשתעבדות נכלל בו, לשונות אלו מיושבים ג"כ, כי כל הימים שמפסח ועד עצרת הם באמת

ימי הכנת ההשתעבדות, להיות מוכשר וראוי אל ההשתעבדות האמתי והוא יום מן תורה, אשר התכליתו הייתה הציאה ממצרים כמ"ש "בהוציאך את העם הזה ממצרים תעבדן את האלקים על התר הזה", והימים האלה נקראו ימי העומר, יוצא ימי ההשתעבדות וכי, עכ"ל. תכלית יידיה המן במדבר בכל יום, הייתה לשעבד את לבן של ישראל לאביהן שבשמים (כמבואר במ"ש יומא), וה"עשירית האיפה" מן, שכל אחד לקח לעצמו, קראו לה "עומר", כיון שזה מה שגרם לבני לשעבד את לבם לאביהם שבשמים, לחיבת "מן" פירושו הוא "השתעבדות" וכש"כ.

ולאהמור, הרי שהימים שבין פסח לעצרת, הם ימים של השתעבדות... ימים של ספירת "העומר", וכשסופרים את הימים, הביאור הוא, שסופרים כמה ימים עברו עלינו בהם הצלחנו להשתעבד לקב"ה, וכמה הכשרנו את עצמינו לקראת קבלת התורה.

המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמך". ברגע בו נספר הדבר, בו ברגע הוגבל ונעצרה התפשטותו. ברכה ריבוי היא אבל כאשר ספור הוא, מנוי וחתום, אינו יכול עוד להתברך ולהתברות. ומצד שני, ספירה פותחת ומגלה דברים; כמו אדם המספר סיפור הר ה הוא מגלה את הדבר. ונגולו כספר השמים" (ישעיהו ז, ד), "השמים מספרים כבוד קל" (תהלים ט, ב). דברים נסתרים וסודיים, כאשר מספרים אותם - נפתחים הם.

הקב"ה יחיד בעולמו, ביאור הדבר

והנה לעיל הבאנו את דברי רש"י על הפסוק "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", שלפי סדר הפרשה ראוי היה לומר יום ראשון, ומה שנכתב "אחד", הוא לפי שהיה הקב"ה באותו יום ראשון - בטרם נבראו המלאכים - יחיד בעולמו.

ובאמת פלא גדול הוא זה. וכי ביום השני אחר שנבראו המלאכים, כביכול לא היה קוב"ה יחיד בעולמו? וכי המלאכים גורמים שלא יהיה הקב"ה יחיד בעולמו? והרי הרמב"ם כותב (הלכות יסודי התורה פ"א ה"א): "וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו". כל דבר הקיים בבריאה בא מחמת המצאו. דהיינו, מה שיש באמת זהו רק הקב"ה, אין דבר נוסף כלל. על הפסוק "אין צור כאלוקינו" דורשים חז"ל: "אין צייר כאלוקינו". כל מה שנראה לנו בבריאה כמציאות, זהו רק ציור. האמת היחידה היא ה' אחד ושמו אחד", "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה). "וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (שם, טו). ואף שישנם מלאכים ואנשים רבים ועוד - למרות הכל אומרת התורה - "אין עוד", משום שהקב"ה יחיד בעולמו, "שמע ה' אלוקינו ה' אחד". וא"כ תמוהין עד מאד דברי רש"י שכתב כי ביום הראשון היה הקב"ה יחיד בעולמו, והרי הקב"ה יחיד בעולמו מאז ולתמיד. והוא פלא.

ספירת ימי בראשית - חיבור ששת ימי הבריאה

40

אבל הביאור בדברי רש"י כך הוא: כשמתחילים לספור את הספירה על העולם, את הימים הראשונים בהם ברא הקב"ה את הבריאה - יש מאין, ביום הראשון - "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", ואז הקב"ה יחיד בעולמו. ביום השני כבר יש מלאכים, ואז, נוצרה מציאות שבאמצעות הספירה, מתחבר היום השני ליום הראשון ומצטרף ל"יחיד בעולמו". דהיינו, האחד נותר אחד כשהיה, ובשמיעי יום שני, נלקח היום השני ומחברים אותו אל האחד. הספירה הזו היא מסוג הספירה המחברת, לוקחת את הפרטים ועושה אתם לחלק מן הכלל.

כך גם ביום שלישי, בו ישנו כבר עולם, דשא ועשב, סופרים אותו "ויהי ערב וכו' יום שלישי", וע"י הספירה מתחבר גם הוא ליום הראשון - ל"יחיד בעולמו". כך כל הימים הנוספים אף הם מתחברים ל"יחיד בעולמו". והיינו שספירת ימי בראשית עניינם כך; ה'אחד' איננו משנתה, לעולם הקב"ה יחיד בעולמו, ואדרבה, היום השני, אף הוא מצטרף ל"יחיד בעולמו". וכך בכל שאר הימים, כולל יום ששי כאשר כבר יש אדם - גם יום זה נספר ומתחבר ליום הראשון ל"יחיד בעולמו".

מנין ההזאות - חיבור ההזאות שלמטה ל"אחת למעלה"

41

כאשר הכהן הגדול ביום הכפורים מונה את ההזאות, היה מונה אחת למעלה ושבע למטה. ועומק המניין כך הוא: ספירת ה'אחת למעלה', היא כנגד הקב"ה, וספירת ה'שבע למטה' - כנגד העולם השפל. ואם רוצים שכל הזאה למטה תהא מחוברת למעלה, הרי שהספירה היא באופן של "אחת" ולא 'ראשון'. וכך היה מונה, אחת. 'אחת' הכוונה ל"יחיד בעולמו". וע"י זה, אף שאנחנו נמצאים בעולם המעשה, הספירות שלמטה אינן מנותקות מלמעלה, הכל מכוון לה' יתברך. ולכן מונים "אחת" - למעלה, "אחת ואחת, אחת ושניים, אחת ושלוש, אחת וארבע וכו'", כל ספירה וספירה למטה מתחברת ל"אחת" שלמעלה. וכמו בימי הבריאה שנתבאר שספירת כל יום יום מתחברת לאחד - "יחיד בעולמו", כך גם ספירת הכהן בבית המקדש. ולכן ספירות אלו תחילתן ב'אחד' ולא ב'ראשון'. ספירה זו איננה פעולה טכנית, אלא תוכן מצד עצמה יש בה, לצורך מטרת 'חיבור'.

ספירת העומר - חיבור ימי הספירה לעומר

42

על פי הדברים שנתבאר, יש לבאר כי ספירת העומר אף היא עניינה לחבר את כל הימים לעומר. ונבאר את הדברים ביתר ביאור: הנה הקציר - החדש הראשון שוקצרים זה קציר שעורים, ואחר כך קוצרים קציר חטים. קציר השעורים הראשון - העומר - מתיר את התבואה החדשה בגבולין. וקציר החטים הראשון - שתי הלחם - מתיר את התבואה החדשה במקדש.